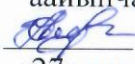

Муниципал казналык үредү төзөмөл « Паспартынын орто текши үредүлү школы»

«Көргөн» МО-нын заседаниенде (С.М.Топчина) Протокол №1 «27» август 2026 j.	«Јарадылган» директордын үредү ле таскамал аайынча ордынчызы (Л.В.Уханова) «27» август 2026	«Јөптөгөн» Паспартынын орто текши үредүлү школынын директоры (А.В. Байжигитов) Приказ № 105 «28» август 2026 j.
---	---	--

5-чи класска алтай литературала
иштеер программа
2026-2027 үредүлү жыл

Алтай тил ле литературанын
үредүчизи: Топчина Елена Ивановна

Паспарта журт, 2026j.

I. Жартамал сөс

5 класста алтай литературала иштеер программа муниципал казанын үредү тӱзӱмӱли «Паспартынын орто текши үредүлү школынын» орто класстардын текши үредүлик программасына ла Е.Д.Чандыеванын., А.Б.Чендекованын «Алтай литературала иштеер программалар 5-9 класстар» деп программасына тайанып тургузылган (Горно-Алтайск,2022ж.)

Тузаланар бичик

Уренер бичик - Алтай литература, М.А. Демчинова, Т.В.Метреева, Ч.Н.Токова, Э.М.Кокпоева 5 кл., Горно-Алтайск 2025ж.
«Алтай литература» 5 класс деп үренер бичик –хрестоматия жанжыккан бӱлүктөрдөн турат: калыктын чӱмдү сӱзи, жебрен тӱрк литература, алтай литература. Кажы ла бӱлүктө бичиичилер керегинде кыска жетирӱлер, литературалык ондомолдордын жартамалы, сӱзлик, кееркедим чӱмдемелдерге сурактар ла жакытталар берилет. Ӗскӱ калыктардын литературазы алтай бичиичилердин чӱмдемелдериле коштой, темазына келиштире тургузылган.

Федерал эл-тергеелик уреду стандарттын текши ууламжызы- когус –коруми байлык, билгири чынык ла терен, бастыра жанынан жайалталу, кандый ла ишти будурип билер уренчик таскадары. Онон улам текши уреду амадулар солынып, уредучинин ижинин учуры, ууламжылары солына берет. Билгирди беленинче берери деп корумнен ырап, уренчиктерди танынан иштедип, олордын уредузин башка-башка эп-сумелерле, эп-аргаларла ууламжылап, текши уреду эдилгелерге жединери федерал эл-теергелик уреду стандарттын тос **амадузы:**

Литературанын анылу темдеги – кееркедим сӱстин болужы ла анылу сӱр-кебер бӱдӱрип, эбиреде жӱрӱмди эстетический кеминде жартаары ла тӱзӱри.

Литература үренчиктин эстетикалык кӱрӱмин элбедерине, байлык когустӱ болорына жаан камаанын жетирет. Кееркемел чӱмдемел ажыра жайалтазын бастыра жанынан элбеде ачып, тӱрӱлине чындык, кӱӱндӱ, жарашты ла бийик кӱӱн-тапты сезер, ондоор үренчик таскадары учурлу.

- элбек корӱм-шӱӱлтелӱ, текши культураны билер, текши кижилик байлыктарла таныш, тос литератураны анылап билер, торолине чындык кӱӱндӱ үренчик ӱскӱрери

- үренчиктин билгирлерин ле жайалталарын элбедип, жӱрӱмдик амадулар тургузып билерине үредер.

II. «Алтай литература» деп предметтин текши үредү эдилгелерле, предметле колбулу турулталар

«Алтай литература» деп үредү предметти үренип, үренчиктердин жединетен турултазы федерал эл — тергеелик үредү стандарт аайынча үч бӱдӱмдӱ болот: үренчиктин ӱзӱмиле колбулу (личностный) турулталар, текши үредү эдилгелерле колбулу (метапредметный) турулталар, предметле колбулу турулталар.

Үренчиктин бойынын танынан ӱзӱминде (личностный) турулталар

- орооннын чындык гражданыны болоры, ороонола түүкизиле, онын оморкоп, бойан алтай уктудеп ондоп калыгынын тилин, культуразын тооп, төрөллчи учункаруулуболгонын таскадары;
- үредүзине каруулу болоры, тангырын бойы үренерге белен болорыла бойы үренип билери, бойынын јилбүлери аайынча өзөр јолын темдектеп, кажы ла ишти тооп, албатызына тузалу болорын амадаары;
- эмдиги өйдин билимнин, культуразын турулталарын тайанып, текши текши көрүм-шүүлтезин элбедри;
- өскө улустын, калыктардын көрүм-шүүлтезинин, түүкүзинин, чүм-јанынан, тилинин түнейин ле башказын анылап, тооп, олоорло табыжып билилери;
- бойы ла кура балдарла, јаан улусла, јаш балдарла эрмектежеринин ээжилеринбуспай куучындажып , иштеп билери;
- кижинин, калыктын јүрүминде биленин учурын ондоп, бойынын билезин тооп, чеберлеери;
- алтай литература ажыра өскө калыктардын литературазыла таныжып, эстеникалык көрүмин элбедери.

Текши үредү эдилгелерле колбулу (метапредметный) турулталар:

- үренчик бойынын алдында үредү амаду тургузып, ого јединер аргаларды темдектеп билери;
- темдектеп алган аайынча иштегенде, келишкенинин ле келишпегенинин шылтагынтабып, ајаруга алары;
- кандый биркелишпес ајага тура бергенде, тура баспай, тургуузылган амадуга јединерге албаданары;
- берилген материалды чокым ондоп кычырары;
- башка-башка бүдүмдү јетирү алар материалды иштеп (сөзликтер, энциклопедиялар, интернет -ресурстар), алган јетирүни ылгап, теши шүүп, түп-шүүлте чыгарып билери;
- бүдүрген ижине чокым темдек тургузып, баалап билери;
- тилдин аргаларын тузаланып, бойынын көрүминјарт, чокым чыгара айдып ла бичип билери;
- улустын күүн-санаазын чотко алып, блаац-тартыш, чууган болбозынын айалгазын төзөөри ле эрчимдү нак иштеери.

Предметле колбулу турулталар:

- Үренчик кычырганы ажыра јаны билгирлери алып турганын ондоп, јаантайын кычырар күүндү болоры;
- литература- калыктын төс байлыгынын бирүзи деп ондооры, литература ажыра бойынын тилинин байлыгын билери;
- кычырганы аайынча эрмек-куучында туружып, бойынын шүүлтезин быжулап билери, кеекедим чүмдемелди бойы јартап билери; автордын күүнин јартап билери;
- тангынын кычырарын бойы темдектеп, бийик эстетикалык көрүмдү кычыраачы болоры;
- алтай литературанын чүмдемелдерин билери;
- чүмдемелдин тематиказын, тургузылган курч сурактарын, литературарын теориязын,алтай литературанын үйелеленгенин билери;
- чүмдемелге ылгамал эдери,түндештирү иш өткүрери;
- кееркедим чүмдемелди ылгаганда, оны бичилен өйиле колбоп, тексттин текшикижилик учурын ылгаарында литературалык ондомолдорды билери (школдын кеми).

5-класстын үренчиктери нени билип, неге таскап алар учурлу:

- чүмдемелдин төс лө болушту персрнажтарды анылап, чүмдемелдин персрнажтарына текши жартамал берери;
- чүмдемелдин сүр-кеберлеринин системазын тургузары;
- танынан геройдын характеристиказын тургузары, сүр-кебер јуралган эп-аргаларды табып , јартаары;
- сүр-кеберлерле тундештирү иш өткүрери;
- сүр-кеберди ле прототипти, автордын сүр-кеберин ле авторды, лирический геройды ла бичиичини ылгаштырып билери;
- сүр-јурукты ылгап, кееркедим текстте онын учурын јартаары; геройдын сүр-кеберинде өс кылык-јанды јартаар эп-аргаларды анылаары;
- Литературный геройдын куучын-эрмегинин анылузын темдектеери, кееркедим чүмдемелдин жанрын темдектеери;
- Лирика чүмдемелдерде күүлттин анылузын ылгаары.

III. Үренер предметтин ондайы.

5 класс 68 час

5 класс - 68ч.

Калыктын чүмдү сөзинен (10ч)

Кире сөс.

Табышкактар. Кеп сөстөр. Чөрчөктөр. «Арбанын чарактары». . Калыктын кокыр үлгеринен «Салкын јалкуга мактанганы».

Кай чөрчөктөр. «Алтын -Эргек».

Јебрен түрк литературанан (2ч)

«Түрк элдин јадын-јүрүми». VI – VIII чактарда таш бичиктер.

Алтай литературанан (36ч)

М.В.Чеваалков «Сыгырган ла јалку бака». И.А.Крылов. «Куу, чортон ло рак». Г.И.Чорос –Гуркин «Кара көл». М.В.Мундус –Эдоков «Јаны ой», «элик»; П.В.Чагат –Строев. «Күүкting үни»; П.В.Кучияктын јүрүминен «Адыјок»; Ч.И.Енчинов. «Аргымак»; А.Ф.Саруева. «Серүүн аралда»; И. В. Шодоев «Ирбизек»; К.Ч.Төлөсөв «Таныбаган; А.О.Адаров «Кичинек јурукчы»; Л.В.Кокышев «Алтай тилиме»; В.Т.Самык «Төрөлиме јанар»; Э.М.Палкин «Сары киштейт»; Ш.П.Шатинов «Эријине»; Б.Я.Бедюров «Эр-адучак», Н.Б.Бельчекова «От ло Карганак»; К.Ч.Төлөсөв «Тамчы»; В.Т.Самыков «Менин најыларым; А.Я.Ередеев «Энезинин јайлузында»; Ј.Б.Каинчин «Кызычак ла куранак».

Öскө калыктын литературазынан(4ч)

Ч.Т.Айтматов «Солдаттын уулы»; Лу Синь «Чаазыннан эткен жылан»; Б.Брехт «Кышкы куучын»; Антуан Де Сен Экзюпери . Кичу бий.

IV. Тематикалык планирование.

Алтай литература 5 класс (68 час)

№	Курстын ондайы	Частар- дын кеми	өдөтөн өйи	
1	Кире сөс. Фольклор ло Литературанын учуры ла колбузы.	1ч	02.09	
	Калыктын чүмдү сөзинен			
2	Табышкактардын бүдүми, учуры ла чүмделген эп- аргалары.	1ч	05.09	
3	Кеп сөс	1ч	09.09	
4	Алтай калыктын чөрчөктөри.	1ч	12.09	
5	Арбанын чарактары	1ч	16.09	
6	Чумдемел иш «Мен Уренчи куш болгон болгон болзом чы....»	1ч	19.09	
7	Алтай кайчы А.Г.Калкин керегинде	1ч	23.09	
8	Куулгазын чөрчөк. А.Г. Калкин «Алтын- Эргек».	1ч	26.09	
9	Тил темиктирери. Кай чорчоктин жараган узугине журук жураары, оны корыыры	1ч	30.09	
10	Улекер ишке белетенеери	1ч	03.10	
11	Ўлекер иш «Эрјине мал».	1ч	07.10	
ЖЕБРЕН ТҮРК ЛИТЕРАТУРАНАН (VI- XII чактар)				

12	Таш бичимелдер керегинде јетирү берери.	1ч	10.10	
АЛТАЙ ЛИТЕРАТУРАНАН				
13	М.В. Чевалков— көчүрөөчи.	1ч	14.10	
14	Басня	1ч	17.10	
15	Сыгырган ла јалку бака	1ч	21.10	
16	И. А.Крылов. Куу, чортон ло рак	1ч	24.10	
17	Г.И.Чорос- Гуркин	1ч	04.11	
18	Кара-Кол	1ч	07.11	
19	Ар- буткеннин јурамалы	1ч	11.11	
20	М.Мундус-Эдоков «Айу», «Ан ойи, «Элик»	1ч	14.11	
21	П.Чагат-Строев. Кууктин уни	1ч	18.11	
22	Тил темиктирери. «Алтай јеристи чеберлеп алактар» деп улекер иштердин корузы	1ч	21.11	
23	П.В.Кучияк Адыјок	1ч	25.11	
24	П.В.Кучияк Адыјок	1ч	28.11	
25	Автобиография ла биография будумду чумдемелдер	1ч	03.12	
26	Өскө калыктардын литературазынан Салчак Тока.Араттын сози	1ч	05.12	
27	Ч.К.Енчинов «Аргымак»	1ч	09.12	
28	Тил темиктирери. Кай чорчокто аттын сур- кеберин улгердин сур-кебериле тундеери.	1ч	12.12	
29	А.Ф.Саруева. Серуун аралда	1ч	16.12	

30	И.В.Шодоев «Ирбизек»	1ч	19.12	
31	И.В.Шодоев «Ирбизек»	1ч	23.12	
32	И.В.Шодоев «Ирбизек»	1ч	26.12	
33	Чумдемел иш белетеери	1ч	30.12	
34	Чумдемел -самара «Слердин «Ирбизекти кычырып...»»	1ч	13.01	
35	К.Ч.Толосов «Таныбаган»	1ч	16.01	
36	К.Ч.Толосов «Таныбаган»	1ч	20.01	
37	Ч.Т.Айтматов. Солдаттын уулы	1ч	23.01	
38	Ч.Т.Айтматов. Солдаттын уулы	1ч	27.01	
39	А.О.Адаров .Кичинек журукчы	1ч	30.01	
40	Л.В.Кокышев «Алтай тилиме»	1ч	03.02	
41	В.Т.Самык «Торолиме жанар»	1ч	06.02	
42	Э.М.Палкин Сары киштейт	1ч	10.02	
43	Ш.П.Шатинов «Эрјине»	1ч	13.02	
44	Жуу оји ле балдардын ижи	1ч	17.02	
45	Ўлекер ишке белетенеери	1ч	20.02	
46	Ўлекер иш «Жуунын балдары кече ле бугун», «Менин	1ч	24.02	

	обоколорим -жуунын балдары»			
47	Б.Я.Бедюров «Эр- Адучак баатыр»	1ч	27.02	
48	Н.Б.Бельчекова. «От ло карганак».	1ч	03.03	
49	Э.М.Палкин.Энем	1ч	06.03	
50	А.Я.Ередеев. Кулумји	1ч	10.03	
51	К.Ч. Төлөсөв «Тамчы» деп чумдемелдин тос шүүлтези.	1ч	13.03	
52	Жуу ойинин балдары	1ч	17.03	
53	В.Т. Самык. «Менин најыларым».	1ч	20.03	
54	<i>Бертольт Брехт.</i> «Форточка ажыра кышкы куучын».	1ч	24.03	
55	Ўлекер ишке белетенеери	1ч	07.04	
56	Ўлекер иш «Менин најыларым»	1ч	10.04	
57	Антуан де Сент Экзюпери. Кичу бий	1ч	14.04	
58	Ј.Б.Каинчин. Кызычак ла кураанак	1ч	17.04	
59	Кызычактын кураанагы жылыганы.	1ч	21.04	
60	Тил темиктирери. Айылдын тындулары керегинде чумдемел иш бичири	1ч	24.04	
61	А.Я. Ередеев. «Эненин јайлузында».	1ч	28.04	
62	А.Я. Ередеев «Турлуда изу кун»	1ч	05.05	
63	А.Я. Ередеев «Баштапкы болуш»	1ч	08.05	
64	А.Я. Ередеев «Эки јол»	1ч	12.05	
65	Ўлекер иш «Менин сууген геройым»	1ч	15.05	
66	Ўлекер иш «Менин сууген геройым»		19.05	

67	Урок-КВН. Жыл туркунына ўренгенин ченеп көрөри	1ч	22.05	
68	Урок-зачет. Жыл туркунына ўренгенин ченеп көрөри	1ч	26.05	
		68ч		

**ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ**

СВЕДЕНИЯ О СЕРТИФИКАТЕ ЭП

Сертификат 313488754026556811493600947686015338853493905976

Владелец Байжигитов Айдар Владимирович

Действителен с 14.04.2026 по 14.04.2027